

&”De Ampersand”

Periodiek van de Genkse vereniging van Boekbinders “&”
Secretariaat: Kruisbroedersweg 10
NL 6041 PM Roermond
Email: harrieknoors@home.nl

Nummer 4

januari 2009

Drukwerk in de marge

Onderstaand artikel, ten behoeve van de leden van de Genkse Vereniging van Boekbinders ‘&’, is een uittreksel en aanvulling naar aanleiding van “*Drukwerk in de marge en ander hemelsoets: het bibliofiele boek in Vlaanderen na 2000*”. Uit tijdschrift Vlaanderen, nummer 319, februari 2008, Lannoo Tielt.

Het is inderdaad verwonderlijk, zoals in bovengenoemd artikel wordt gesteld, dat er in het digitale tijdperk, de “oude” technologie van hoogdruk in lood, door sommigen nog wordt beoefend. Toch hoeft het niet zo bevreedend te zijn. Waar totaal nieuwe technieken de eeuwenoude verdringen, ontstaat er bijna tegelijkertijd behoefte aan het behoud van het oude. Is dat pure behoudzucht? Zeker niet, veeleer nostalgie. Deze drukkers in de marge, zo stel ik me voor, willen de drukinkt blijven ruiken, de kille loden letters in hun handen voelen, de persen horen tikken, het oude handwerk in ere houden.

Is het niet eender gesteld met ons handboekbinders. Wellicht voelen wij daarom de drukkers in de marge zo goed aan. Zij leveren ons bovendien vaak schitterend drukwerk, dat de moeite waard is om het te voorzien van een prachtband. Het is een dubbel genoeg voor de handboekbinder als dat mooie drukwerk ook nog aangeleverd wordt in losse katernen. Dat is nog steeds een vrome wens van ons, boekbinders!

Private presses en bibliofiele uitgevers

In bovengenoemd artikel wordt een onderscheid gemaakt tussen private presses en

Alle leden en hun familie wensen we een goed (bind)jaar toe, maar bovenal een goede gezondheid.

Laten we allen het nieuwe jaar beginnen met een fraaie halflederen “februari”band of een restauratieband.

bibliofiele uitgevers, een indeling die we ook hier zullen aanhouden.

Twaalf Vlaamse private presses.

Renaat Bosschaert (1938-2006), schilder, graficus, kalligraaf en sinds 1977 drukker van bibliofiele boeken. Enkele uitgaven zijn: ‘7 Brugse dichters 2002’ (2002), voorzien van lino’s van Bosschaert. Losse katernen 41 x 30 cm.

‘4 maal 6 haiku’s’ (2003) van essayist Jaak Fontier met lino’s van Bosschaert. Losse katernen 41 x 30 cm.

De Carbolineum Pers: Boris Rousseuw germanist, journalist. Hij bracht sinds de oprichting in 1989 maar liefst 140 publicaties uit. Hij heeft een uitgesproken interesse voor de geschiedenis van de Vlaamse boekdrukkunst, de drukletter, het lettergieten, papier en boekband. Een opmerkelijke uitgave is:

‘*Philobiblon*’. Over de liefde voor boeken van Richard de Bury uit 1344. Oorspronkelijk in het latijn, maar vertaald door Wim Devriendt en geïllustreerd met houtsneden door Bram Malisse. De tekst is met de hand gezet in de Kennerley en gedrukt op geschept Zerkallpapier en gebonden in perkament. Het werd in 2006 uitgegeven in 75 exemplaren. boris.rousseeuw@yahoo.com

Ergo Pers: Rein Ergo

Start in 1994. Zijn werk is typografisch tot in de puntjes verzorgd met grote aandacht voor letterkeuze en het juiste papier. Als bibliofiel drukker ziet hij zichzelf als ‘bemiddelaar’ tussen poëzie en plastische kunst. Om bladspiegel en grafiek zo volmaakt mogelijk op elkaar af te stemmen, drukte hij alle boeken

na 2000 op groot formaat. Gebonden in een eenvoudige papieren band.

ergo.pers@telenet.be www.ergopers.be

De Ginkgo: Chris Schoonejans

Centraal in zijn tuin staat de fraaie Japanse boom 'Ginkgo biloba' met zijn waaivormige blad. Dat blad is ook zijn drukkersmerk. Hij is gefascineerd door het Oosterse denken, de kalligrafie en de Japanse prentkunst. Hij schreef de verzen voor zijn eerste boek 'Vuur'. Zij moeten van rechts naar links worden gelezen. De kalligrafie werd in elk boek rechtstreeks met de hand aangebracht en gebonden in Japanse binding. Zijn tweede boek met eigen haiku's drukte hij in kalligrafie met hoogdruk.

chrisschoonejans@hotmail.com

Het Gonst: Dick Wessels

De Nederlandse Antwerpenaar Dick Wessels maakte in 1985, toen nog actief in Maastricht, zijn eerste boekje. Een typografisch meesterwerkje uit 2003 is 'Typotrash'. Atelier Luka te Antwerpen zette het in de band voorzien van een houten cassette van Wessels' hand. Oplage 25 exemplaren. In 2007 verscheen 'De stilte bestaat uit zoveel antwoorden', de correspondentie tussen de auteurs Jeroen Brouwers en Gerrit Komrij. Oplage 185 exemplaren, gezet uit de letter Spectrum van Jan van Krimpen. Dit was Wessels' honderdste uitgave.

dickwessels@skynet.be

De Hemelpers: Jonas Hemelsoet

Jonas, zoon van Henrie en Greet Hemelsoet (zie verderop). In 2000 maakte hij als 15-jarige in het atelier van zijn vader het boek 'Het Circus'. Hij was daarmee de jongste Vlaamse bibliotheekdrukker. Bij de teksten van Jan D'haese en Henrie Hemelsoet maakte hij spontaan-naïve lino's in kleuren. Zijn tweede uitgave was 'Zonnelied van St. Franciscus'. Hiervoor maakte hij een lino. In 2001 maakte hij illustraties voor 'Geschreven Vleugels', gedichten van zijn broer Elias.

hellezuur@hotmail.com

Edition KAPA: Kula Kalentzi en Luc Rombouts

Het boekbindersatelier 'Atelier Luka' van Kula Kalentzi en Luc Rombouts is bekend bij bibliotheek uitgevers en verzamelaars. Het echtpaar startte in 1999 een eigen private press met de naam Edition Kapa, naar de Griekse

letter K, een verwijzing naar de Griekse wortels van Kula. Het begin werd gemaakt met een reeks minibookjes op formaat 7, x 7,5 cm. atelier.luka@skynet.be

Jozef Moetwillig: Jos Brabants

Na beëindiging van zijn loopbaan als leraar Nederlands ging hij zich toeleggen op het drukkersvak hetwelk hij zichzelf aanleerde. Zijn 22^e uitgave is 'De Sulamitische', 53 sonetten van Frans Boenders. Zijn eerste werk uit 1995 was groot van formaat, de gedichten van zijn vader 'Weke handen'. 'Een valies met dromen', dertien reisgedichten van diverse auteurs werd bekroond door de Stichting L.J. Coster. Jos maakte voor de band een knap gemaakte houten cassette. Jos_brabants@telenet.be

De Prentenier: Ronald Ergo

Opggericht 1981. Ronald Ergo, schilder, graficus en drukker is een soort peetvader van de Vlaamse bibliotheekdrukkers. Hij noemt zichzelf een barok kunstenaar, een verteller. Zijn meest recente boek is 'Donkere Nacht' (2006) met gedichten van San Juan de la Cruz met zeven illustraties uitgevoerd in een combinatie van lino- en houtsnede. Voor de boekband gebruikte hij bewerkt behangpapier bedrukt met zwart en bruin. Het geheel in een zwart foedraal.

De Witte Adelaar: Ria Van Meulder

Startte in 1998 met 'De Witte Adelaar', maar had toen al een lange carrière als boekbindster achter de rug. Volgde een opleiding in de typografie. Haar eerste boek kwam in 1998 van de pers: 'De aap in Efese', tien gedichten van Hugo Claus. Bij elk gedicht een met aquatint bewerkte koperets van Jan Vanriet. Op de omslag en op de titelpagina een originele houtsnede van Vanriet. Na 2000 worden haar boeken kleinschaliger; ze noemt ze haar Spielereien. Vanwege de zwaarte van het drukkersvak is ze nu overgegaan op digitaal gemaakte boeken in kleine oplagen. vanmeulder.ria@skynet.be

De Zachte Klaarte: Henrie Hemelsoet

Henrie volgde een opleiding vrije grafiek en richtte een eigen drukatelier op, gespecialiseerd in het afdrucken van prenten in hoog- en diepdruk. Veel van zijn uitgaven zijn religieus geïnspireerd. Hij zet en drukt zijn boeken op ambachtelijke wijze en zorgt zelf

voor het inbinden. Een bijzondere uitgave is “*Gedichten*” van Emily Dickinson met de Engelse en Nederlandse tekst naast elkaar en met afdrucken van foto’s van Patrick Merckaert.
henriehemseloet@hotmail.com

BlauwDRUK: Kris Buyse

Hij is classicus en margedrukker. Publiceert bibliofiele uitgaven van vooral poëzie en filosofie, gelegenheidsdrukwerk en muziekdrukken. Hij heeft een uitgebreide collectie drukkersmateriaal en letterbestand w.o. muziekzetsel van Bram de Does. Verzorgt educatieve workshops. Enkele werken zijn; ‘*Toonzetten*’ 1998, ‘*Toonhouden*’ 2002, ‘*Twaalf Liefdesgedichten*’ (2004), ‘*Voor een dag van morgen*’ 2004. Samen met collega-vriend Jos Brabants, drukte hij ‘*Leo Apostel*’.
buysekris@hotmail.com

Vlaamse bibliofiele uitgevers

Demian: René Franken

Begon vijftien jaar geleden een eigen antiquariaat. In 2005 verscheen ‘*Warme herfst*’ van Jeroen Brouwers. In 2006 verscheen ‘*Zoo mensch zoo dier*’ van Ramsey Nasr en kunstenaar Tom Liekens. Van zijn werk is altijd een handelseditie en een bibliofiele editie beschikbaar.
info@demian.be www.demian.be

De Slegte: Kris Landuyt

Kris Landuyt, zaakvoerder van De Slegte op de Wapper in Antwerpen en gefascineerd door het werk van Hugo Claus, is de verantwoordelijke voor een aantal van diens uitgaven: ‘*Dessin sans destin: poème de discipline surréaliste*’, verschenen in 2002 in 200 genummerde en gesigeneerde exemplaren. Voorts ‘*Flagrant*’, negen gedichten in 2004. Hij koos hier voor een goedkope, verzorgde editie en daarnaast drie bibliofiele edities met elk een oplage van 75 exemplaren. Dit initiatief zou uitlopen op een hele reeks van schrijvers als Gerrit Komrij, Hafid Bouazza, Erwin Mortier en Leonard Nolens.
antwerpen.wapper@deslegte.com

DRUKsel: Johan Velter

Aanvankelijk een jaarlijkse beurs en uitgeverij. De beurs verdween en de uitgeverij ging verder. Johan Velter is streng voor eigen en

andermans werk. Die strengheid, het bijna wegcijferen van alle ambachtelijkheid ten voordele van een minimalistische aanpak, geven de uitgaven van DRUKsel een eigen gezicht. Een mooi voorbeeld is ‘*Ik, systeem, de werkelijkheid*’ uit 2007. Zoals de meeste uitgaven van DRUKsel is het voorzien van een witpapier omslag en een kalkpapier wikkelt. Formaat niet vierkant en het bevat een kunstwerk van Jus Juchtmans.
johan.velter@druksel.be www.druksel.be

Literarte

De eerste uitgave in 1994 was: Eriek Verpales ‘*Een jaar en twee dagen*’. Bijzonder bij Literarte is de combinatie van literatuur en kunst. Voorbeeld: ‘*Kaddisj voor Roel*’ uit 1997, een poëtische tekst van Chris Yperman met tekeningen en droedels van wijlen haar levensgezel, beeldhouwer Roel D’Haese. In veertien jaar zag een reeks van zestien uitgaven het licht, die qua vorm en inhoud bibliofiel genoemd kunnen worden.
jo.smet@literarte.be www.literarte.be

Octave de Achtste: Octave Scheire

Octave is grafisch ontwerper en kunsthistoricus. Hij laat het zet- en drukwerk over aan private press Ergo Pers of kunstredacteur De Zachte Klaarte. Naast perfect zetwerk, een klassieke typografie en een mooie bladspiegel hecht Scheire vooral belang aan de kwaliteit van de grafiek. Hij werkt bewust uitsluitend met hout- en lino’s en met etsen omdat hij er, meer dan bij litho’s en zeefdrukken, de hand van de kunstenaar bij kan betrekken en de volheid van de originele kleur tot zijn recht kan laten komen. Werk o.a.: ‘*Vuurwerk zei ze*’ (2002)
octave.scheire@skynet.be

Zegwerk: Danny Dobbelaere

Zijn gedrukt werk is telkens het resultaat van een ‘boekkundig’ laboratoriumonderzoek. ‘*De onwoorden*’ (2005) bevat zes gedichten van Nichita Stănescu. Het zetwerk gebeurt hoofdzakelijk met de computer. Het drukwerk besteed hij uit. Het typografisch denkwerk, het binden en het zoeken naar interessante auteurs neemt hijzelf voor zijn rekening. Hij werkt graag met arme materialen en houdt de prijzen bewust laag om te bewijzen dat bibliofiele boeken niet elitair of duur hoeven te zijn.
grafijn@fulladsl.be

De Zwarte Panter: Adriaan Raemdonck

In de veertig jaar van het bestaan organiseerde Raemdonck honderden tentoonstellingen en liet hij tientallen kunstmannen het licht zien. Vaak waren het samenwerkingen tussen beeldend kunstenaars en schrijvers. Niet alle, maar wel een aantal publicaties verdient het etiket bibliofiele boeken wel, zoals 'Vergane dagen' (2001) in een oplage van 150 exemplaren gesignd door auteur en kunstenaar.
galerie@dezwartepanter.be

Uittreksel: Harrie Knoors

Wisseling van de wacht

Met een schok bereikte ons enkele maanden geleden het bericht, dat Jan Camps om hem moverende redenen per 1 januari 2009 zijn ontslag heeft genomen als hoofddocent van de afdeling Kunstambacht-Boekbinden van de Stedelijke Academie Genk. Voor de opleiding, die zich onder zijn deskundige leiding een grote naam verworven heeft in binnen- en buitenland, betekent zijn vertrek een zeer groot verlies. Wij, oudcursisten, danken Jan van harte voor de wijze waarop hij ons de liefde voor het vak, de kneepjes van het vak en de schoonheid van de boekband heeft bijgebracht. Dat alles steeds gelardeerd met reeksen ontspannende moppen. Je mag trots zijn op het feit, dat de wacht is overgenomen door drie van je oud-cursisten. Jan, we zullen je missen, maar we zinnen op een oplossing voor dat gemis!!!

Als iemand vertrekt, zal die plaats moeten worden aangevuld. Renée De Gent wordt hoofddocent en zal bijgestaan worden door Anny van Dooren en Anneke Linssen. Wij wensen Renée, Anny en Anneke van harte heel veel succes, sterkte en een amicale samenwerking toe in het belang van ons aller "Kunstambacht-Boekbinden". Dat gaat zeker lukken.

Bloemlezing uit:

Gastenboek lustrumexpositie Genk 2008

Beste leden, Bedankt voor deze unieke kunstboekbandtentoonstelling. Een tentoonstelling zoals er nog nooit een in Limburg is geweest! Proficiat
Guy Rutten voorzitter, lid expocommissie

Het was een flinke klus, maar dank zij ieders spontane medewerking is het gelukt. Bedankt Ampersanders!

Harrie Knoors en Anneke Linssen, leden expocommissie

Proficiat, een ware verademing in deze technologische tijd van oppervlakkigheid.
Clem Cartuyvels

Proficiat! Geen platgetreden paden! Uniek in Limburg. Zo staat het heden en de toekomst op de schouders van het verleden. Een ode aan het geduld en aan het metier! Blij dat ik het eens heb gezien... normaal sta je bij deze kunst niet stil. Dank.
Joris Gorissen

Met heel veel bewondering voor de prachtige kunstwerken die jullie van boeken maken
Nicole Withofs en Eddy Boonen

Van harte gelukgewenst voor dit uitzonderlijk vakmanschap, waarvan je terecht mag zeggen: dit is kunst.
.....Switten

Blijf binden! Volhouden in de 'boosheid' is hier de boodschap.
Jan Camps

Banden smeden banden, dat zie je! Prachtig.
Renée

Bloemlezing uit:

Presse –Papier. Spreuken, spreekwoorden, gezegden en aforismen over het verschijnsel papier, door Chris Schriks. Zutphen 1983
Charta tradit mentem. Wat aan 's mensen geest ontspruit draagt het papier den mensen uit. (naar Cicero)

Wanneer je iemand een boek verkoopt, verkoop je hem niet zoveel papier en inkt en stijfjes; je verkoopt hem een heel nieuw leven.
Christofer Morley

Een goed vel papier te maken is moeilijker dan het vol te schrijven.
Wouter Wytyncck

Zielloos staat gij,
levenloos,
zonder kleur of zwier,
zangen, uit mijn hart geweld,
op het koud papier.
Hendrik Tollens

Een witte muur is het papier voor de dwazen.
Narrenhände beschmieren Tisch und Wände.
Jerzy Gluski